

Elimizdeki İncil Sağlamdır

İNCİL NASIL YAZILDI?

Profesör F. F. Bruce

YENİ ANTLAŞMA (İNCİL) VE İÇİNDEKİLER

Kutsal Kitab'ın ikinci kısmı olan Yeni Antlaşma (İncil), hem Yahudilerin hem de Hıristiyanlar'ın kabul ettikleri Eski Antlaşma'nın devamıdır. Tevrat, Zebur ve peygamberlerin kitaplarından oluşan Eski Antlaşma, Kurtarıcı İsa'nın gelişi için Tanrı'nın dünyayı nasıl hazırladığını anlatır; Yeni Antlaşma, İsa'nın nasıl geldiğini, neler yaptığını anlatır. Eski antlaşma Tanrı'nın vaatlerini içeren kitaptır; Yeni Antlaşma ise bu vaatlerin İsa aracılığıyla nasıl yerine geldiğini belirtir.

Yeni Antlaşma'nın 27 kısmı vardır. İlk dört kısmının (Matta, Markos, Luka, Yuhanna) herbirine 'İncil'denir. İyi haber anlamına gelen İncil, aslında kitap değildir, Tanrı'nın İsa aracılığıyla dünyaya sağladığı kurtuluş Müjdesidir. Yeni Antlaşma'nın tümü de bu Müjde'yi ayrıntılarıyla anlattığı için birçok ülkelerde İncil olarak tanınır.

İsa Mesih'in kendisi hiçbir kitap yazmamıştır. O'nun kullandığı Kutsal Kitap, Eski Antlaşma denilen İbranice yazıların derlemesidir. İsa'nın sık sık belirttiği gibi Eski Antlaşma Tanrı'nın insanlara ilettiği yetkili bildirimdir. İsa Eski Antlaşma'nın öngörülerini gerçekleştirmek için gelmiş olduğunu öğretti. Örneğin, 'İnsanoğlu (Kendini kastediyor) Kendisine hizmet edilsin diye değil, hizmet etmeye ve canını birçoklarının kurtuluşuna karşılık olarak vermeye geldi' (Markos 10:45) dediği zaman, Yeşaya peygamberin kitabında sözü edilen 'Tanrı'nın Kulu'nun' Kendisi olduğunu belirtiyordu. Yeşaya'nın sözünü ettiği Kul olan İsa Mesih, canını birçokları için kurban olarak vermekle hizmetini tamamladı, ve böylece insanların günahını yüklenip Tanrı'nın önünde aklanmalarını sağladı (Yeşaya 52:13-53:12). Aynı şekilde, İsa'nın ölümü ve dirilmesinden sonra, O'na bağlı olanlar şunu ilan ettiler: "Kendisine iman eden herkes, günahların bağışlanmasını O'nun adıyla alacaktır, diye bütün peygamberler O'na tanıklık ediyorlar" (Elçilerin İşleri 10:43).

İsa öğrencilerinden ayrıldıktan az sonra, onlar O'nun huzur ve kuvvetinin yeni bir tarzda toplantılarında ve kişisel yaşamlarında gerçekleştiğinin farkına vardılar. İsa'nın göğe çekilişinde önce kendilerine tanrısal kuvvet alacaklarını, bu kuvvetle dünyada kendisinin tanıkları olabileceklerini söylediğini hatırladılar. İsa bu kuvvetin kaynağını "Gerçeğin Ruh'u" ya da "Kutsal Ruh (Ruhülkudüs)" olarak tanımladı, öğrencilerine bir "paraklitos" (yani, 'Yardımcı', 'Öğütçü', 'Teselli Edici') olacağını söyledi. Onlara dedi ki, Baba'nın benim adımla göndereceği Yardımcı, Kutsal Ruh, size herşeyi öğretecek, bütün söylediklerimi size hatırlatacaktır... bana tanıklık edecektir. Siz de tanıklık edeceksiniz. Çünkü başlangıçtan beri benimle berabersiniz... Kutsal Ruh, sizi her gerçeğe yöneltecektir. O kendiliğinden konuşmayacak, yalnız işittiklerini söyleyecek ve gelecek olan şeyleri size bildirecektir. (Yuhanna 14:26; 15:26-27;16-13).

İsa'nın yaşamı ve öğrettiklerinin anlatılmasına, İncil'in 'Elçilerin (Resullerin) İşleri' adlı kısmında devam edilmektedir. Bu kısımda İsa'nın Kutsal Ruh'un gelmesiyle ilgili vaatlerini yerine getirdiğine dair bol kanıtlarımız vardır. Orada Kutsal Ruh'un İsa Mesih'in dirilmesinden sonra ellinci günde nasıl geldiği anlatılmaktadır. İsa'ya inananlar Kutsal Ruh'un önderliğinde İsa'nın kurtarma gücüne etkili tanıklar oldu ve O'nunla ilgili müjdeyi Kudüs'ten Roma'ya kadar bütün Akdeniz ülkelerine yaydılar.

Akdeniz yöresi boyunca İsa'nın Müjde'sini yayanların en önemlisi Tarsus'lu Pavlus'tur. O, İsa Mesih'in ilk öğrencilerinde biri değildi; aksine, Kudüs'te ve çevresindeki bölgelerde bulunan küçük Hıristiyan topluluklarına şiddetle zulmediyor ve onu yok etmek istiyordu. Ama Şam'a giderken olağan üstü bir tecrübenin sonucu İsa'ya iman ettikten sonra Pavlus, daha önceleri yok etmeye çalıştığı inancın en büyük savunucusu oldu. İsa'nın müjdesini yaydığı için Pavlus çok sıkıntı ve işkence çekti, uzun zaman hapiste kaldı ve sonunda İ.S. 67 yılında başı kesilerek şehit oldu. Yeni Antlaşma'nın kısımlarından on üçü Pavlus'un yazdığı mektuplardır ve yaşamının önemli bir bölümü Elçilerin İşleri adlı bir kitapta kaydedilmişti. Pavlus'un çabaları sayesinde İsa Mesih'in yolu Pagan dünyasında kökleşti ve nihayet (Pavlus'un ölümünden 250 yıl sonra) Roma İmparatorluğu'nun resmi dini oldu. Pavlus kesinlikle, Anadolu'nun en parlak adamlarında biri olarak sayılmalıdır.

2

YENİ ANTLAŞMA'NIN EL YAZMASI METİNLERİ

1920 yılından beri İngiltere Manchester kentinin John Rylands Üniversitesi kütüphanesi, Yeni Antlaşma'nın şimdiye kadar bulunan en eski kopyasının bir parçasına sahiptir. Bu parça, İ.S. 130-140 yıllarında, yani Yuhanna İncil'inin yazılmasından yalnız 50 yıl sonra yapılan bir kopyaya aittir. Çok ufak olduğu için Yuhanna İncil'inin metninden ancak küçük bir kısmı kapsamaktadır. Fakat hiç değilse Yuhanna İncil'inin o zamanda mevcut olduğunu ve ilk yazıldığı yerden çok uzaklara yayılmış bulunduğunu ispatlayacak kadarının korumaktadır. Çünkü Yuhanna İncil'i İzmir'e yakın olan Efes kentinde yazılmış, ama parça halinde olan bu kopyası Mısır'da bulunmuştur.

Papirus, Nil nehrinin vadisinde bol bol yetişen bir saz bitkisinin özünden yapılan bir yazma malzemesiydi. Ucuz olduğu için çok kullanılırdı, ama maalesef pek dayanıklı değildi; rutubetli yerlerde çabuk çürürdü. Bu nedenle eski zamanlardan gelme papirus yazıların, ancak çok kuru yerlerde, özellikle Mısır'ın kumlarında saklanılarak zamanımıza kadar gelebilmiştir.

İsviçre'nin Cenevre kentine yakın olan Bodmer Kütüphanesi'nde çok değerli bir koleksiyon vardır. Bu koleksiyon Yeni Antlaşma (incil) yazarlarının İ.S. ikinci yüzyılın sonlarına ait olan iki eski kopyasını da içermektedir. Bunların birincisi Yuhanna İncil'inin bir kopyasıdır. Bu kopyanın üçte ikisi tamamdır, üçte biri parça halinde bulunmaktadır. İkinci kopya, eskiden dört İncil'in hepsini, ama çürüme nedeniyle şimdi sadece Luka'nın ikinci yarısını ve Yuhanna'nın birinci yarısını kapsamaktadır. Borner Koleksiyonu, Petrus'un ve Yahuda'nın mektuplarının bir papirus kopyasını da kapsıyordu. İ.S. 200 yıllarına ait olan bu kopya şimdi Roma'daki Vatikan kütüphanesinde bulunmaktadır. Çünkü Papa VI. Paul 1969 yılında Cenevre'ye gittiği zaman, M.Bodmer ona yazıları sunmuştur.

Yeni Antlaşma papirüslerinin başka önemli bir derlemesi İrlanda'nın başkenti Dublin'de bulunan Chester Beatty, 1931 yılında bu papirüslerle birlikte başka birkaç el yazması kitapları da ele geçirmiştir. Bunlar üç tanedir. İ.S. 200 ile 250 yılları arasında yazılmış olan birincisi, tüm haliyle dört İncil'in ve Elçilerin İşleri kitabının Grekçe metnini kapsıyordu; İ.S. 250 ile 300 yıllar arasında yazılmış olan üçüncüsü de Vahiy kitabını kapsıyordu. En iyi korunmuş olanı, Pavlus'un mektuplarının ve İbranilere mektubun kopyasıdır; bunların 104 yaprağından 86 yaprağı hala mevcuttur. Chester Beatty'nin bu el yazması kitapları İ.S. üçüncü yüzyılda Mısır'da Grekçe konuşan bir Hıristiyan topluluğun kullandığı, önceleri herhalde tümü mevcut olan bir Kutsal Kitap metnine aittir.

Grekçede ikinci yüzyılın başları ile on altıncı yüz yılınbaşlarında yazılan, ya tümü ya da bir kısmı mevcut olan Yeni Antlaşma kısımlarının Grekçe yazılmış 5000'den fazla nüshası elimizde mevcuttur. Bunların en önemli ve geçerlisi dördüncü ve beşinci yüzyıla aittir. Özellikle Londra'da bulunan ve dördüncü yüzyıla ait olan Kodes Sinaitikus ile hemen hemen aynı tarihe ait Roma'da bulunan Kodeks Vatikanus çok önemlidir. İkinci üçüncü yüzyıla ait olan papirus el yazması kitaplardan ayrıntılı olarak söz ettik, çünkü bunlar Yeni Antlaşma metnine ilk tanıklardır ve İznik Konseyi'nden (İ.S. 325) çok önceki bir döneme aittir. Yeni Antlaşma'nın kopyalarının kanıtından başka, elimizde Klement, İgnatius, Polikarp, İraneus, Tertullian gibi İsa'ya iman eden ikinci ve üçüncü yüzyılın yazarlarının eserlerinden Yeni

Antlaşma'dan bol bol aktarmalar mevcuttur. Bunlar, o tarihlerde Yeni Antlaşma'nın içinde ne olduğunu bize gayet açıkça gösterir. Ayrıca bu kanıtları daha da güçlendiren, aynı döneme ait Grekçe Yeni Antlaşma'nın başka dillerde, özellikle Süryanice ve Latince çevirileri de vardır. Bu bol kanıtlar, bütün çağdaş çevirilerde okuduğumuz Yeni Antlaşma'nın, ilk kuşakların okuduğu Yeni Antlaşma'nın tam özdeyişi olduğu kanısını getirir.

Önceden dediğimiz gibi Yeni Antlaşma'nın (İncil'in) binlerce eski kopyası vardır. Bunların yapıldığı tarih ile Yeni Antlaşma'nın ilk yazıldığı tarih arasında geçen zaman süresi çok kısadır. Bundan anlaşılır ki, Yeni Antlaşma'nın metni aynı dönemde gelen tüm başka kitaplarınkinden daha sağlam ve güvenilirdir.

Yeni Antlaşma'nın ilginç bir el yazması nüshası 1933 yılında Fırat nehrinde, Salihye'deki kazılar esnasında bulunmuştur. İ.S. 235 yıllarına ait olan bu nüsha, Grekçe İncil'in küçük bir parçasıdır. Ama bu parça, dört İncil'in birine ait değildir, fasılası bir anlam oluşturmak üzere dört İncil'in içindekileri yenide düzenleyen bir eserden gelmiştir.

Dört İncil'in bu karışımı Tatiyan adlı Asurlu bir Hıristiyan'ın yapıtıdır. Bu adam, İ.S. 165 yıllarında şehit olan Hıristiyan filozof Yustin Martir'in öğrencisiydi. Yustin'le beraber Roma'da biraz vakit geçirdikten sonra, İ.S. 170 yıllarında anayurdu Asur'a döndü. Orada "dört ezginin harmonisi" anlamında bir müzik terimi olan Diatessaron adlı eseri meydana getirdi. En çok Süryani dilinde yayıldı, ama Salihye'de bulunan yazıdan anlaşıldığı gibi Grekçesi de mevcuttur; sonradan Arapça'ya ve birkaç başka dile çevrildi.

Diatessaron, dört İncil'den alınan bilgilerden oluştuğu için, o İncillerin ikinci yüzyıl Hıristiyanlar'ı arasında rakipsiz bir saygı ve yetkiye sahip olduğunu ispatlar.

3

DÖRT İNCİL VE İSA'YA OLAN TANIKLARI

Tatiyan'ın dört İncil'den oluşturduğu eser çok rağbet gördüğüne göre sayın okuyucu belki şunu sorabilir; "Neden ilk önce dört ayrı İncil yazıldı? Tek bir İncil yeterli olmaz mıydı?" Eğer sadece bir İncil olsaydı, Yeni Antlaşma araştırması hayli basitleştirilirdi, bilgimiz ise olduğunda çok daha kıt olurdu. Herhangi bir tarihsel kişiyi düşünelim. Yaşamının sadece bir anlatımı yerine dört anlatımı olsa kendimizi daha şanslı saymaz mıydık ? Aynı mantık da İsa'nın yaşam ve öğretileriyle ilgili kaynaklarımıza uygulanmalıdır.

Yeni Antlaşma'nın başında yer alan dört İncil'in hepsi de İ.S. birinci yüzyıl bitmeden önce yazılmıştır. "İncil" adını taşıyan sahte yazılar ikinci yüzyılda veya daha sonra ortaya çıkmıştır. Böylece dört İncil (Matta, Markos, Luka, Yuhanna) kaydedilen olaylara diğer kitaplardan çok daha yakındır. Dört İncil yazarlarında biri olup geleneğe göre Antakya'lı olduğu söylenen Luka, kitabın başlangıcından bize amacı ve metodu ile ilgili bir şeyler anlatmaktadır. Luka, eserlerini adadığı Teofilos adlı ileri gelen bir kişiye hitap ederek şöyle diyor:

"Birçok kişi, aramızda geçen olaylarla ilgili, tıpkı başlağıçtan görgü tanığı olanların ve Tanrı'nın Sözü'nü yayma hizmetini yapanların bize ilettikleri gibi bir anlatım düzenlemeye girişmiştir. Buna göre, sayın Teofilos, ben de hepsini ta başından beri yakından izlediğimden, öğrendiklerinizin doğruluğunu bilmen için sana sıralı bir anlatım yazmayı uygun gördüm."

Burada Luka, anlatımının kendi yaratıcı hayal gücüne değil, tarihsel araştırmaya ve görgü tanıklarının tanıklıklarına dayandığını belirtmektedir. Luka, yalnız adını taşıyan İncil'in değil, bunun devamı olan Elçilerin İşleri kitabını da yazmıştır. Tarihin ve arkeolojinin tarafsız kanıtları bu iki kitabın güvenilirliğini tüm ayrıntılarıyla doğrulamıştır. Luka'nın faydalandığı belgelerden biri Markos İncili'yd; başka bir belgenin de İsa'nın sözlerinden bir derleme olduğu anlaşılıyor. Bu derleme ilk önce İ.S. 50

yıllarında Aramice yazılmış, sonradan birkaç tercüman tarafından Grekçeye çevrilmiştir. Matta İncili'nin de bu iki belgeden faydalandığı anlaşılıyor. Böylece Matta, Markos, Luka İncilleri'nin birbirleriyle yakın bir ilgisi vardır ve birbirlerine çok benzemektedir. Ne var ki, her biri İsa'nın yaşam öyküsünü ayrı bir görüş açısında sunmaktadır. Ama aralarında hiçbir çelişki yoktur. Yuhanna İncili ayrı bir özellik taşıyor. Birinci yüzyılların sonlarına doğru, özellikle o çağdaki genç okuyucuların yararına yazılmıştır. Bu gençler, hem zaman hem mekan bakımından İsa'nın yaşadığı ve öğrettiği ortamdan kim olduğunu açıklamaktır. İsa, ebedi gerçeğin bedenleşmiş şekli, sonsuz hayatın kaynağı ve Tanrı'ya giden tek yol olarak nitelendirilmektedir. Buna göre, İsa'nın yaşamı ve öğrettikleri, tüm zamanlarda, tüm yerlerde, bütün insanlar için sürekli bir önem taşımaktadır.

Luka İncili gibi, Yuhanna da kendi İncil'inde görgü tanıklarının şahadetine dayandığı iddiasındadır. Bu, Yuhanna İncili'nde İsa'nın çarmıhta ölürken söylediği "Tamamlandı!" sözlerinden (Yuhanna 19:30) hemen sonraki olup bitenleri anlatan bölümlerde en açık şekilde görülür. Çarmıha gerilen suçluların ölümünün hazırlanması istenince bacakları kırılırdı. Çarmıhın direğine çakılan bacaklarının desteği olmadan soluk alamayan suçlular çabuk boğulup ölürlü. İsa'nın ve her bir yanında bulunan iki suçlunun çarmıha gerildiği günde ölümlerin hızlandırılması isteniyordu. Çünkü sonraki gün hem haftalık Sept (Cumartesi) günü hem de Yahudilerce çok kutsal sayılan yıllık Fısıh Bayramı olduğundan, iki misli kutsal bir gündü ve ölümleri açıktan açığa asılı bırakmak o günün kutsallığını bozardı. Yuhanna olayları şöyle anlatıyor:

"Bunun üzerine askerler geldiler, birinci adamın ve onunla beraber çarmıha gerilmiş olan öteki adamın bacaklarının kırdılar. Ama İsa'ya gelip O'nun ölmüş olduğunu gördükleri zaman bacaklarını kırmadılar. Buna karşılık askerlerden biri, O'nun böğrünü mızrakla deldi. Böğründen hemen kan ve su aktı."

Burada Yuhanna şu ciddi ifadeye bulunmak için anlatımına ara veriyor:

"Bunun üzerine askerler gidip birinci adamın, sonra da İsa'yla birlikte çarmıha gerilen öteki adamın bacaklarını kırdılar. İsa'ya gelince O'nun ölmüş olduğunu gördüler. Bu yüzden bacaklarını kırmadılar. Ama askerlerden biri O'nun böğrünü mızrakla deldi. Böğründen hemen kan ve su aktı. Bunu gören adam tanıklık etmiştir ve tanıklığı doğrudur. Doğruyu söylediğini bilir. Siz de iman edersiniz diye tanıklık etmiştir. Bunlar, "O'nun bir tek kemiği kırılmayacak" diyen Kutsal Yazı'nın yerine gelmesi için oldu." (Yuhanna 19: 32-35)

Görgü tanıklarının nesli azalıp tükenmeye başlayınca kadar, İncillerin yazılmasına başlanmadı. İsa'yı tanıyan ve görüp işittiklerini anlatabilen insanlar sağ oldukça, bir kitabın yazılmasına gerek yoktu. Ama görgü tanıkları birer birer ölmeye başlayınca, yazılı kayıtlara gereksinme acil oldu. Oysa bu yazılı kayıtlar görgü tanıklarının tanıklıklarından sapamazdı. Çünkü İsa'yı tanıyan görgü tanıkları hala yaşıyordu ve onların anlattıklarını işitmiş olan birçok kişi de vardı. Bu nedenle Yeni Antlaşma'nın yazarları bilinen gerçeklere aykırı herhangi bir bilgi verseydi, o zamanda yaşayan Hıristiyanlar bunu hemen anlardı.

Dört İncil daha yazılmadan önce, İsa'yı bizzat tanımış ya da görgü tanıklarını işitmiş olanların dikkatli koruyup ağızdan ağıza söyledikleri İncil vardı. Dil uzmanlarının bildiği gibi sözlü anlatım belirli kurallara uyar. Bu kurallar, anlatılan bilgilerin sonra gelen kuşaklara iletilmesini sağlar. Böylece sözlü anlatım en azından yazılı kayıtlar kadar, hatta bazen daha da güvenilirdir. Uzman, yazılı İncil'in gerisinde sözlü anlatım özelliklerini farkedebilir. Bu özellikler ayrıca Elçilerin İşleri kitabında kaydedilen nutuklarda ve dört İncil'den bile önce yazılan, İsa ile ilgili gerçeklerden söz eden Pavlus'un mektuplarından görülür.

Yazılan ilk İncil Markos İncil'iydi, aşağı yukarı İ.S. 58 yıllarında. Bu İncil, bahsettiği şahsiyetin gerçek kimliğiyle ilgili olan şu ifadeyle başlıyor:

“Tanrı’nın Oğlu İsa Mesih’in Müjdesinin (İncili’nin) başlangıcı.”

Yeni Antlaşma’da sık sık rastlanan “Tanrı’nın Oğlu” deyimini, yanlış anlaşıldığında bazı kişiler için güçlüğe sebep olmuştur. Bu deyimde ‘Oğul’ kelimesi normal biyolojik anlamında kullanılmamaktadır. İsa’ya uygulayınca, ‘Oğul’ terimi yalnız İsa’nın Baba Tanrı’yla olan sürekli, eşsiz ilişkisine değil, Baba Tanrı’yı mükemmel bir şekilde insanlara göstermesine de işaret etmektedir. Aslında ‘Tanrı’nın Oğlu’ deyimini ile Yuhanna’nın İsa’ya uyguladığı ‘Kelam’(Tanrı’nın Sözü) terimi arasında pek anlam farkı yoktur.

Hem ‘Oğul’ hem de ‘Kelam’ Tanrı’nın özünden doğan ve O’nun sıfatlarını açıklayan demektir. Aslında Tanrı başka zamanlarda değişik yollarla, örneğin peygamberleri aracılığı ile Kendisini göstermiştir. Ama en son olarak en mükemmel şekilde Kendisini İsa Mesih’te gösterdi.

‘Oğul’ terimi, ayrıca şu demek oluyor ki, Tanrı sadece İsa’nın dünyaya gelmesiyle ve insanlar arasındaki hizmetiyle değil, bir de (hatta en çok) ölümü ve dirilişiyile Kendisini gösterdi. Yuhanna bu konuda şöyle diyor: “Su ve kanla gelmiş olan budur, İsa Mesih.” Yani, suda vaftiz edilirken Tanrı’nın Oğlu olarak ilan edilen Mesih, kanını döküp öldüğü zaman da yine Tanrı’nın Oğlu olduğunu gösterdi. Ve Yuhanna söylediklerini vurgulamak için aynı sözleri tekrarlıyor: “(İsa) yalnız suyla değil, suyla ve kanla (geldi)” (1 Yuhanna 5: 6). Markos da İsa’nın çarmıhta öldüğü anda “Tapınağın perdesi yukardan aşağıya kadar yırtıldı, iki parça oldu” diye anlatıyor (Markos 15:38). Demek istediği şudur ki, Tanrı’nın gözle görülemez huzuru eskiden tapınaktaki perdenin arkasında gizleniyordu, Markos’un anlattığına göre, İsa’yı çarmıha geren ve şaşılacak olayları gören Roma’lı yüzbaşı, İsa’nın öldüğünü görünce, “Gerçekten Bu Adam Tanrı’nın Oğluydu” diye haykırdı (Markos 15:39).

Yukarıdakiler başlangıçtan beri İsa Mesih’e bağlı olanların inancının özüdür. Yeni Antlaşma dışında başka bir örneği aktarabiliriz: Antakya’lı imanlılar topluluğunun önderi olan İgnatius; İ.S. 110 yıllarında Efes’teki Hıristiyanlar’a yazdığı mektupta İsa’yı şöyle nitelendiriyor: “Rabbimiz İsa Mesih yegane Hekimdir. Hem bedeni hem de ruhu vardır. Kadından doğmuş olmakla beraber başlangıcı yoktur. İsa insan vücuduna bürünmüş Tanrı’dır. Ölümle gerçek yaşamdır; Meryem’in Oğlu ve Tanrı’nın Oğludur; önce sıkıntı çekmiş, sonra sıkıntıdan kurtulmuştur.” (İgnatius’un Efeslilere mektubu 7:20)

İsa’nın yaşamı ve öğrettikleriyle ilgili bilgimizin çoğu Hıristiyan yazarlardan gelmektedir. Buna şaşmamalı; İsa’ya bağlı olanların olmayalanlardan daha fazla kendi topluluklarının kurucusuyla ilgililenmesi doğaldır. Ama Mesih’e inanmayan ilk yazarlardan gelen bilgiler, İncillerde anlatılan gerçeklerin başlıca ayrıntılarını doğrulamaktadır. Örneğin, Roma’lı tarihçi Takitus, İmparator Neron’un İ.S. yıllarında Roma kentini yok eden yangından sonra kendi suçunu Hıristiyanlar’a yüklemeye çalıştığını anlatıyor. Takitus, Hıristiyan adından ilk kez eserinin bu yerinde söz etmektedir; Hıristiyan(İsa Mesih’e bağlı) sözcüğünün “Tiberius imparatorken vali Pontus Pilatus’un hükmüyle idam edilmiş olan İsa Mesih’ten alındığını belirtmektedir. (Anallar 15:44) Takitus bunları yangından elli yıl sonra yazmıştır, ama yangın olduğu zaman oniki yaşında bir çocuktan onun için o zamanda anlatılanları hatırlayabilmiştir.

Yahudi tarihçi Yosefus (İ.S. 37-105) şunları yazmıştır:

“Bu zamanlarda İsa adlı bilge bir adam vardı, eğer O’na adam demek doğruysa... Çünkü O, şaşılacak işler yapan biri olup, gerçeği sevinçle kabul edenlerin öğreticisiydi. Yahudilerin ve Paganların (Yahudi olmayanların) birçoğunu Kendi tarafına çekti. O’nun Mesih (beklenen Kurtarıcı) olduğuna inanılıyordu. Pilatus da, aramızdaki ileri gelenlerin önerisine uyararak, daha önceden O’nu sevenler Kendisini terk etmediler. Çünkü O, çarmıha gerilmesinden sonra üçüncü günde tekrar onlara diri olarak görünmüştür; nitekim Tanrı’nın diğer peygamberleri de O’nunla ilgili onbinlerce şaşılacak şeyleri önceden haber vermişlerdi. Adları İsa Mesih’ten alınan Hıristiyanlar’ın nesli de bugün bile tükenmiş değildir.

Bugün Kuzeybatı Anadolu’da bulunan Bitinya vilayetinin Romalı valisi Plinyus (İ.S. 69-113), İmparator Trayanus’a yazdığı mektupların birinde şöyle yazmıştır:

“İmparatorun heykeline tapınmadıkları için cezalandırdığım Hıristiyanlar’ın dediklerine göre, suçları yahut hataları özet olarak ancak şu kadardı: Tanrı’ya söyler gibi Mesih’in (İsa Mesih’in) şerefine sıra ile ilahi söylemek üzere kararlaştırılan bir günde güneş doğmadan önce düzenli bir şekilde toplanmışlardı.”

Üçüncü yüzyılın ilk yarısında yaşayan Afrikanus, İ.S. 52 yıl civarında yaşamış olan Tallus, eserinde Rab İsa çarmıha gerilirken ortalığı kaplayan karanlığın bir güneş tutulması olduğunu öne sürmüştü. Afrikanus bunu kabul etmeyerek şöyle diyor:

“Tallus, kendi tarihinin üçüncü kitabında bu karanlığı bir güneş tutulması olarak açıklıyor ki, bu bana oldukça mantıksız bir açıklama olarak geliyor.”

Talmud adlı kitapta anlatılan Yahudi hahamlarının geleneklerine göre Nasıralı İsa

“İsrail’de bir günahkardı, bilgelerin sözlerini hor gördü, halkı baştan çıkardı ve sihirbazlık etti.” (Sihirbazlık demelerinin sebebi İsa’nın mucizelerini açıklamanın başka bir yolunu bulamamış olmalarıydı).

Talmud’a göre “İsa, ne Musa’nın yasasından birşey kaldırmak ne de ona birşey eklemek için geldiğini söyledi. Fısıh bayramı arifesinde asıldı.” Bu düşmanca bir anlatımdır, ama İsa’ya karşı duranların kişisel yorumuna dayanmakla beraber İsa Mesih’le ilgili tarihsel olayları inkar edememiştir.

4

YENİ ANTLAŞMA’NIN DİLİ

İsa’nın genellikle kullandığı dil büyük olasılıkla Aramiceydi. Bu dil, o zamanda Filistin’de yaşayan Yahudiler’in ve Suriye ile Mezopotamya’nın bir çok bölgelerinde yaşayanların ana diliydi. Aramice, sami dillerinden olup İbranice ve Arap diliyle akrabadır. İsa’nın Aramice sözcük ve deyimlerinden bazıları İncil’de asıl şekliyle korunmuştur. Örneğin, Markos 5:41’de İsa, Yair’in kızını ölüm döşeginden kaldırırken “Talita kum” (kızcağız, kalk) dedi. Markos 7:34’te sağır ve dilsiz adama işitme ve konuşma yeteneğini geri verirken “Effata!” (açıl!) diyerek ah çekti. İsa’nın özellikle Tanrı’ya hitap etmek için Abba (Baba) sözcüğü daha sonra Grekçe konuşan imanlıların diline geçti. (Markos 14:36, Romalılara 8:5, Galatyalılara 4:6’ya bkz). İsa çarmıhta elem çekerken 22. mezmurun birinci ayetinin Aramice çevirisinden gelen şu sözleri tekrarlardı (Markos 15:34): “Elohi, Elohi, lama şevakatani?” (Tanrım, Tanrım, beni niçin bıraktın?). İsa Mesih’in ilk öğrencilerinden çoğu Aramice konuşurlardı. Onların da Aramice deyimlerinden bazıları korunmuştur. Özellikle Marana-ta (Rabbimiz, tez gel!) sözü. Bu, birbirleriyle paylaştıkları yemekte İsa’ya hazır bulunmasını yalvardıkları duaydı. (1 Korintlilere 16:22)

Oysa İnciller , Yeni Antlaşma’nın diğer kısımlarıyla birlikte, Aramice değil, Grekçe yazılmıştır. İsa’nın ve ilk öğrencilerinin Aramice sözleri bize şimdiki şekliyle erişmeden önce Grekçe’ye çevrilmiştir. Bu neden böyle oldu?

Birinci sebebi, Büyük İskender’in fetihlerinden beri (İ.Ö. 336-323) Filistin, Hellenistik dünyanın bir parçası olmuştu. Anadili Aramice olan Filistinliler bile, o zamandan sonraki kuşaklarda Hellenistik kültürün birçoğunu benimsememişlerdi. Din ya da yurtseverlik nedeniyle birçok kişi Grekçe konuşmamayı tercih ettiyse de, o dili iyi anlayabilirdi. Filistinli Yahudiler’in çoğu herhalde İbranice de anlarlardı; ancak kutsal bir dil sayıldığından, evden veya çarşıdan daha çok sinagoglarda kullanılırdı. Bazen Yeni Antlaşma “İbranice’den” söz ettiği zaman, Aramice’yi kastetmektedir. Örneğin, İsa’nın çarmıhta başı üzerinde asılan suç yaftasında “Yahudiler’in Kralı” sözünün İbranice, Latince ve Grekçe olarak yazıldığını anlatıyor. (Yuhanna 19:19-20). Burada sözü geçen İbranice (yahut Aramice) ve

Grekçe'den başka, neden Latince de yazılsın? Latince, Roma ordusunun resmi diliydi de ondan. Platus Yahudiye'deki Roma ordusunun komutanı olduğundan, suçluları çarmıha germe işini yerine getiren kendi askerleriydi.

İkinci sebebi, İncil Grekçe'den başka dil bilmeyenler arasından hemen yayıldı. Bu yayılış, ilk önce Filistin'in kendisinde (örneğin, çoğunlukla Grekçe konuşulan Sezariye'den), sonra Suriye'de ve Anadolu'da (özellikle Grekçe konuşulan büyük Antakya kentinde) ve Doğu Akdeniz'in diğer ülkelerinde oldu. Bu ülkelerde en çok konuşulan ve anlaşılan dil Grekçeydi. Kudüs'ten ve Filistin'in Aramice konuşulan başka merkezlerinden uzaklaşır uzaklaşmaz, İsa'nın Elçileri'nin ve diğer İncil vaizlerinin kullandıkları dil Grekçeydi. O zaman Grekçe konuşulan Tarsus kentinde doğan Pavlus, kentte yaygın konuşulan dili öğrenmeden önce kendi muhafazakar Yahudi ailesinin ortamında Aramice öğrendi. Ama ister istemez Tanrı'nın Paganlara (çok tanrılılara) gönderdiği elçi olarak mektup yazmak için Grek dilini kullanmak zorundaydı. İncil yalnızca Yahudiler için değil, herkes için olduğuna göre, Hıristiyanlığ'ın temel yazıları, İncil'in yayıldığı bölgelerde en çok kullanılan dillerde, yani Grekçe olarak yazılıp yayımlandı. İ.S. ikinci yüzyıldan itibaren İnciller ve diğer Yeni Antlaşma yazılarının bazıları, Aramice'nin bir şekli olan Süryani dilinde yayımlandı, ama bu Süryanice Yeni Antlaşma, Grekçeden çevrilmiştir. Yine de dil uzmanları, İsa'nın sözlerinin Grekçesini dikkatle inceleyerek Aramicesini kolay tahmin edebilirler.

Osmanlı imparatorluğunun döneminde Sultan, fermanlarını birçok dilde yayımladı halde, o fermanların Yunancası, İslavcası, Arapçası v.s. orjinal Türkçesi kadar geçerli sayılırdı. Kimse, "orjinal Türkçesini görmedikçe Sultanın fermanını kabul etmem!" diye bir şey diyemezdi. Aynı şekilde kimse, "İsa Mesih'in sözleri bir başka dile çevrilince geçersiz sayılır" diyemez.

5

YENİ ANTLAŞMADAKİ KİTAPLARIN LİSTESİ NASIL SEÇİLDİ

İmparator Konstantin'in emriyle İ.S. 325 yılında toplanan ve 300 kadar Hıristiyan önderden oluşan İznik Konseyi, İsa Mesih'in Baba Tanrı'yla bulunduğu ilişkiyi mümkün olduğu kadar kesinlikle tanımlamakla ilgilendi. Hangi dinsel kitapların geçerli sayılıp sayılmaması gerektiğini tanımlamakla ilgilendi. İsa'ya inananlarca kabul edilen kutsal yazıların resmi listesi çoktan kararlaştırılmıştı. Hala bu yazılar, İznik Konseyine katılanların toplanmış olmalarının amacını yerine getirmek için dayandıkları temel belgeleri oluşturdu.

Kutsal Yazılar'ın bu listesi, Hıristiyanlar'ın temel kayıtlar olarak tanıdıkları kitaplardan oluşup bu topluluğun yaşam ve imanının temel dayanağıdır. Kilise zaten herkes tarafından tanınan kutsal kitapların derlemesine sahip olarak ortaya çıktı. Önceden belirttiğimiz gibi İsa Eski Antlaşma yazılarını kendisine tanıklık edenlerin kitapları olarak açıkladı. İsa'nın öğrencileri Eski Antlaşma'da bulunan önbildirileri İsa'nın gerçekleştirmiş olduğunu anladılar. Böylece kilise Eski Antlaşma'yı Tanrı'nın ilham ettiği kitap olarak miras aldı. Ama İsa'nın gerek dünyada iken kendi ağzıyla söylediği sözler gerekse de Kutsal Ruh aracılığıyla öğrencilerine ilham ettiği öğretiler, Eski Antlaşma peygamberlerinin sözlerinden daha az geçerli sayılamazdı. Bununla birlikte,

- (1). Bu öğretiler yazılı hale geçmedikçe
- (2). Öğretileri kapsayan yazılı bir derleme oluşturmak için toplanmadıkça
- (2). Bu derleme inancın ve uygulamanın ölçüsü olarak kabul edilmedikçe,

Yeni Antlaşma'yı oluşturan yazıların resmi bir listesinden söz edilemez.

Belirttiğimiz gibi Yeni Antlaşma'nın ayrı ayrı kısımlarının hepsi İ.S. birinci yüzyılın sonundan önce yazıldı. Bu kısımların bazılarını derleme süreci, birinci yüzyılın sonuna doğru başladı ve ikinci yüzyılda devam etti. İkinci yüzyılın başlarında iki önemli derleme yapıldı: biri, dört İncil'in derlemesi, diğeri de Pavlus'un mektuplarının derlemesiydi. Bu iki derleme arasındaki bağlantıyı sağlayan ve onları tek bir derleme oluşturmak üzere bir araya getiren başka bir yazı da Elçilerin İşleri kitabıydı. Bu yazı, İnciller'de sözü edilen olaylar hakkındaki anlatımın sadece devamı değildir, aynı zamanda Pavlus'un ilk mektuplarını daha büyük anlayışla okuyabilmemiz için imkan sunmakta; ayrıca Pavlus'un İsa'ya ettiği elçilik görevi ve diğeri elçilerden (havarilerden) bazılarının da görevleriyle ilgili ayrı bir kanıt vermektedir.

Bu büyük derleme, birinci yüzyılın diğeri birkaç Hıristiyan önderlerinin yazılarıyla birlikte, yetkisi eşsiz olan bir Kutsal Kitap olarak hemen kabul edildi. Yeni Antlaşma denilen bu Kutsal Kitap hem sapık dinlere inananlar, hem de doğru inançlı sayılan Hıristiyanlar tarafından geçerli sayılıyordu. 1945 yılında Yukarı Mısır'da bulunan Nag Hammadi'de eski bir Kıpti Kütüphanesi keşfedildi. Kütüphanede İ.S. ikinci yüzyılın ortalarında aslı Grekçe olarak yazılmış olan Hıristiyanlıkla ilgili kitaplardan birkaçının Kıptice çevirileri vardı. O kitapların bazılarını Valentinusçular denilen bir tarikatın üyeleri yazmışlardı. Hakiki kiliselerin liderleri bu kitapları doktrin bakımından sağlam olarak kabul etmedilerse de Valentinusçuların aynı Yeni Antlaşma'yı kullandıklarını ve Tanrı'nın gönderdiği bir kitap saydıklarını biliyorlardı.

Yeni Antlaşma'nın yazılmasından uzun bir süre sonra İ.S. ikinci yüzyılda bazı sapık tarikatlar ortaya çıktı. Bunların kimisi Yeni Antlaşma'dan beğenmedikleri kısımları çıkarmak, kimisi de Yeni Antlaşma'ya sözde yeni vahiyler eklemek istiyorlardı. Ama İsa Mesih'in gerçek izleyicileri, Yeni Antlaşma'yı oluşturan 27 kısmı çoktan kabul etmiş, o kitabın içindekileri iyi biliyorlardı. Bu nedenle sapıkların girişimleri başarısızlığı uğradı. Hangi dinsel kitapların geçerli sayılıp sayılmayacağını kararlaştırmak için bir konseyin toplanmasına gerek yoktu. Yeni Antlaşma kendi üstün nitelikleri sayesinde tüm amanlılara kendini kabul ettirdi. Muratori Kanon'undan da anlaşıldığı gibi Yeni Antlaşma'yı oluşturan kısımların resmi bir listesi imanlılarca en geç İ.S. 170 yılına kadar hazırlanmıştı. Bundan anlaşılır ki Yeni Antlaşma, İ.S. 325 yılında toplanan İznik Konseyi'nden çok önce, Eski Antlaşma ile beraber imanlılarca tek geçerli kitap olarak benimsenmişti.

Tekrar önemle belirtmeliyiz ki, Yeni Antlaşma'yı oluşturan kısımlar bir konsey ya da bir papazlar grubu tarafından seçilmedi ve kesinlikle zorla kabul ettirilmedi. İsa Mesih'in yolu dördüncü yüzyılda "Hıristiyanlık" denilen resmi din haline gelinceye kadar, devlet düzeni ve papaz düzeni yoktu. Aksine Mesih'in izleyicileri hor görülen ve şiddetle zulmedilen bir azınlıktı. İsteseydiler bile hiçbir kutsal kitabı zorla kabul ettiremezlerdi. Bazı putperest Roma imparatorları Yeni Antlaşma'yı okuyanları ölüm cezasına çarptırıyorlardı. Hıristiyanlar'ın Yeni Antlaşma'nın güvenilirliği hakkında herhangi bir kuşkusu olsaydı, o kitabı okumaz, canını tehlikeye sokmazlardı.

Kuşkusuz Matta, Markos, Luka ve Yuhanna'dan yüzyıllarca sonra yazılan ve "İncil" olduğu iddiasında bulunan bazı sahte eserler (örneğin "Barnabas İncil'i") vardır. Bunlara "Apokrifal" yani doğruluğu kabul edilmeyen uydurma İncil'ler denir. Eğer böyle eserlerin Yeni Antlaşma'daki dört İncil'in yanısıra yer almaya layık veya dört İncil'den üstün olduğu iddia edilirse, şu sorular sorulmalı: "Bu eser hangi tarihte yazıldı? Dört İncil kadar eskimidir? Dört İncil gibi İ.S. 60 yıllarında, yani İsa Mesih'in dünyadan ayrılmasından 30 yıl kadar sonra mı yazıldı? İsa Mesih'i tanımış olan ya da tanımayanlarla aynı çağda yaşayan bir kimse tarafından mı yazıldı? Eserin güvenilir ve kaydettiği olaylardan az sonra yazıldığına dair ne kanıtlar vardır?" Kanıtlar istenince sorun çabuk çözülür!

YENİ ANTLAŞMANIN AMACI

Yeni Antlaşma (İncil), sadece İsa ve Onun ilk izleyicileri ile ilgili tarihsel bilgileri vermek için yazılmadı. Aynı zamanda okuyucularının günlük yaşamlarını pratik bir şekilde etkilemek için, Rab İsa Mesih'e iman ve itaat etmelerini özendirmek için yazıldı. Yeni Antlaşma'nın öğrettiklerini okuyan, ciddiye alan ve yaşamlarına uygulayan kişilerin ve toplumların son derece uygar, istikrarlı, düzenli ve mutlu olduğuna şaşılabilir.

İsa'nın on iki elçisinden olan Yuhanna'nın kendi İncil'i hakkında söyledikleri, Yeni Antlaşma'yı oluşturan tüm kısımlar hakkında söylenebilir:

“İsa, öğrencilerinin önünde, bu kitapta yazılı olmayan başka birçok mucizeler yaptı. Ama bunlar, İsa'nın Tanrı'nın oğlu Mesih olduğuna iman edersiniz ve iman etmekle Onun adıyla yaşamınız olsun diye yazılmıştır.” (Yuhanna 20:30-31).

NOTLAR:

- a. Kutsal Kitap Tevrat, Zebur ve İncil'den oluşur. Eski Antlaşma 39 kısımdan, Yeni Antlaşma ise 27 kısımdan oluşmaktadır.
- b. Yani Yeşaya
- c. Pagan: Tek Tanrı'ya inanmayan, çoktanrılı, putperest.
- d. Kodeks Sinaitikus: Sina Dağı'ndaki bir manastırda bulunmuş olan el yazması İncil nüshası.
- e. Asur: İran, Irak, Suriye ve Türkiye'nin Güneydoğusunu kapsayan eski bir medeniyet.
- f. Çoğu bilginlere göre dört İncil'in takribi yazılış tarihleri sırasıyla şöyledir: Matta İ.S. 60, Markaos İ.S. 58, Luka İ.S. 61, Yuhanna İ.S. 90.
- g. Halen mevcut olan bu eserler, İsa ile ilgili bazı değersiz efsaneleri anlatmakla beraber dört İncil'in temel öğretileriyle çelişkide bulunmuyor.
- h. Fısh(üstten geçme) bayramı: İsrail halkının M.Ö. 1280 yıllarında Musa'nın önderliğinde Mısırlılar'dan kurtulmasını anmak için kutlanan bayramdır. İsraililer Mısır'dan çıkmadan önce Tanrı ölüm meleğini gönderip Mısırlılar'ın ilk doğan oğullarının hepsini öldürttü. Ölüm meleği İsraililerin evlerinin üzerinden geçip onları atladi. Bunun için bu bayrama “üstten geçme” anlamına gelen Fısh bayramı denilir.
- i. Josephus: “Yahudilerin Eski Tarihleri” XVIII 3:63-63
- j. Plinyus, Mektuplar 10:96.
- k. Matta İncili 27:45
- l. F. Jacoby, “Die Fragmente der Griechischen Historiker IIB” (Berlin, 1929) sayfa 1157.
- m. Hellenistik: Yunan dünyasında büyük İskender'in zamanından sonraki döneme ait.
- n. Luka İncili'nin kısaltılmış bir şekli.
- o. İ.S. 170 yılına ait olan Muratori Kanonu, o zamanda İsa'ya inananlarca kabul edilen kutsal kitapların bir listesidir. Bu listede beş kısım dışında Yeni Antlaşma'yı oluşturan 27 kısmın hepsinin adları geçmektedir. Bazı yerleri çürümüş olan Muratori Kanonu belki bir zamanlar Yeni Antlaşma'nın tüm kısımlarının adlarını içeriyordu.
- p. “Barnabas İncili”, Barnabas tarafından değil, Ortaçağ'da Hıristiyanlığı bırakıp Müslüman olan ve Müslümanlığın doğruluğunu kanıtlamaya çalışan bir kimse tarafından yazılmıştır. “Barnabas İncili'nde” kullanılan sözcükler ve terimleri incelemiş olan dil uzmanları, bu eserin İ.S. 14. yüzyıla ait olduğunu kanıtlamışlardır. İsa Mesih'ten 14 yüzyıl sonra yazılan “Barnabas İncili'nin” tamamen sahte ve tarihsel açıdan değersiz olduğu anlaşılır.